

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
АРНАЙЫ ЖӘНЕ ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДІ ДАМУДЫҢ ҰЛТТЫҚ
ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ ОРТАЛЫҒЫ**

БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМА

**Арнайы білім беру ұйымдарының емдік дене шынықтыру
нұсқаушыларына, дене шынықтыру сабағының мұғалімдеріне арналған
«Балалардың қимыл-қозғалыс бұзылымдарын кешенді оңалту әдістері»
педагогикалық кадрлардың біліктілігін арттыру курстарының
білім беру бағдарламасы**

АЛМАТЫ 2020

1. Жалпы ережелер

1. «Балалардың қимыл-қозғалыс бұзылымдарын кешенді оңалту әдістері» бойынша психологиялық-педагогикалық кадрлардың біліктілігін арттыру курстарының білім беру бағдарламасы (бұдан әрі – Бағдарлама) арнайы білім беру ұйымдарының ЕДШ нұсқаушыларының, дене шынықтыру сабағы мұғалімдерінің біліктілігін арттыру курстарындағы оқуын регламенттейді.

2. Бағдарлама тірек-қозғалыс аппаратының бұзылымдары бар балаларды арнайы мектеп-интернаттарында және түзету кабинеттерінде кешенді оңалту мәселелері бойынша ЕДШ нұсқаушылардың, дене шынықтыру сабағы мұғалімдердің кәсіби құзіреттілігін дамытуға бағытталған.

3. Курстық оқудың ұзақтығы 72 сағатты, 9 күнді құрайды, оның әрқайсысына күніне 2 сағаттан 4 сабақ кіреді, 2 сабақ дәріс материалдары және 2 практикалық жаттығулар емдік дене шынықтыру залында (8 академиялық сағат). Курстық сабақтардың мазмұны мен құрылымы осы Бағдарламаның 1 және 2 қосымшаларына сәйкес оқу жоспарында келтіріледі.

2. Глоссарий

4. Курстың глоссарийі келесі негізгі ұғымдардан тұрады:

1) кешенді оңалту - баланың жан-жақтылығы мен әр түрлі қажеттіліктері мен қабілеттерін ескере отырып, қимыл-қозғалыс дағдыларын жетілдіруге бағытталған тұрақты оңалту процесі;

2) ерекше қимыл-қозғалыстық қажеттіліктері бар тұлғалар (балалар) – аурулардың және даму патологиясының салдарынан, тиісті деңгейдегі қимыл-қозғалыс саласында тұрақты немесе уақытша қиындықтары бар тұлғалар (балалар);

3) ерекше қимыл-қозғалыстық қажеттіліктер - бұл орталық жүйке жүйесінің аурулары, жарақаттар мен туа біткен аурулар салдарынан және де туа біткен немесе кейіннен пайда болған бұзылулар нәтижесінде туындайтын, қозғалыс процесіндегі көмек пен қызметке деген қажеттілік;

4) қимыл-қозғалыстық оңалтуды алудың ерекше жағдайлары - ерекше қимыл-қозғалыстық қажеттіліктері бар балалар үшін қимыл-қозғалыс дағдыларын бұларсыз игеруі мүмкін емес жағдайлар, яғни жекелік-дамыту бағдарламалары мен оқыту әдістері, техникалық және басқа құралдар, өмір сүру ортасы, сондай-ақ медициналық қызметтер кіретін жағдайлар;

5) медициналық-педагогикалық қолдау – ЕДШ нұсқаушылары мен дене тәрбиесі мұғалімдерінің және мамандардың жүйелі түрде ұйымдастырылған қызметі, оның барысында баланың қабілеттері мен қажеттіліктеріне сәйкес қимыл-қозғалысының сәтті дамуына жағдайлар жасалады;

б) емдік дене шынықтыру кабинеті - ерекше қимыл-қозғалыстық қажеттіліктері бар балалармен топтық және жекелік сабақтар өткізуге, педагогтар мен ата-аналарға кеңес беруге арналып жабдықталған бөлме (емдік

дене шынықтыру залы, бассейн);

7) технологиялық карта - баланың жеке мүмкіндіктері ескеріле отырып, мемлекеттік жалпыға міндетті білім стандарты негізінде құрастырылған технологиялық карта;

8) жекелік даму бағдарламасы - қимыл-қозғалыстық бұзылымдары бар білім алушыларға арналған, Үлгілік оқу бағдарламасына негізделген және баланың жеке мүмкіндіктері ескеріле отырып құрастырылған оқу бағдарламасы.

3. Бағдарламаның тақырыбы

5. Бағдарлама келесі тақырыптарды қамтиды:

1) 1-тақырып. БСА анықтамасы. Этиология және патогенез туралы жалпы мәліметтер. БСА түрлі формаларының сипаттамасы. Бұзылымдар сипаты және БСА барысындағы қозғалыстық дамудың ерекшеліктері;

2) 2-тақырып. Әр түрлі қозғалыс бұзылыстарындағы емдеу және оңалту процесі.

3) 3-тақырып. Тірек қабілеттілігі және тепе-теңдік жаттығулары. «Тұрыс» бойынша емдеу. Контрактуралардың алдын алу;

4) 4-тақырып. Судағы емдік дене шынықтыру. Балалардың қажеттіліктерін физикалық анықтау және даму деңгейін бағалау. Дененің ұстануына және босаңсуына судың қасиеттерін пайдалану;

5) 5-тақырып. Қимыл-қозғалыстық бұзылымдары бар балаларға оңалту жабдықтарын пайдалану;

6) 6-тақырып. Қимыл-қозғалыстық бұзылымдары бар балаларды кешенді оңалту. Кешенді оңалтудың негізгі қағидалары;

7) 7-тақырып. Емдік массаж негіздері. Балаларға арналған массаж ерекшеліктері. Көрсеткіштері және қарсы көрсеткіштері;

8) 8-тақырып. Тірек-қозғалыс аппаратының бұзылымдары бар балаларға арналған №2 мектеп-интернатының жұмысымен танысу және практикалық сабақтарына қатысу;

9) 9-тақырып. Жекелік даму бағдарламаны құрудың технологиялық негіздері;

10) 10-тақырып. Әр түрлі тірек-қозғалыс аппаратының бұзылымдары мен ауырлық дәрежесі бар балаларға арналған жекелік даму бағдарламаны құрастыру бойынша практикалық сабақ;

11) 11-тақырып. Тірек-қозғалыс аппаратының бұзылымдары бар балаларды кешенді оңалту. Кешенді оңалтудың негізгі қағидалары. Бақылау жұмысы.

4. Бағдарламаның мақсаты, міндеттері және күтілетін нәтижелері

6. Біліктілікті арттыру бағдарламасының мақсаты тыңдаушыларды түзету кабинеттерінде және тірек-қимыл аппараты бұзылған балаларға арналған

мектеп-интернаттарда ерекше қозғалыс қажеттіліктері бар балаларды кешенді оңалтудың әдіснамалық, технологиялық және әдістемелік білімдері мен дағдыларына оқыту болып табылады. Бұл сонымен қатар мамандардың үйде белгілі бір дағдыларды үйрету үшін ата-аналармен ынтымақтастығын білдіреді.

7. Бағдарламаның міндеттері:

1) тыңдаушыларды «кешенді оңалту» ұғымының заманауи түсініктемесімен таныстыру;

2) құрлықтағы (ЕДШ залы), судағы (бассейн) емдік дене шынықтырудың және массаждың әдістері мен тәсілдеріне шолу жасау;

3) қимыл-қозғалыстық бұзылымдары бар балаларға арналған түзеу кабинеттері мен мектеп-интернаттарының ЕДШ нұсқаушысының, дене тәрбиесі мұғалімінің, массаж маманының жұмыс функционалымен таныстыру;

4) кешенді оңалту және оларды қанағаттандыру жағдайлары туралы түсінік қалыптастыру;

5) ТҚАБ бар балалардың физикалық қажеттіліктерін бағалау алгоритмімен таныстыру;

6) технологиялық құралдар мен олардың қолданысымен таныстыру;

7) жекелік-даму бағдарламасы мен технологиялық карталарды жоспарлау және құру тәртібімен таныстыру;

8) ТҚАБ бар балалардың жетістіктерін бағалау және бейімдете оқытудың педагогикалық принциптері, тәсілдері мен технологияларын талқылау.

8. Курс соңында тыңдаушылар:

1) кешенді оңалтудың принциптері мен әдістемесін түсіндіреді;

2) балалардың қимыл-қозғалыстық бұзылымдарын бағалау мен квалификациялау тәсілінің алгоритмін түсінеді; құжаттаманы жүргізу тәртібін біледі (бақылау хаттамалары, баланың қимыл-қозғалыстық бұзылымдарының сипаттамалары, жекелік-даму бағдарламасы мен технологиялық картасы);

3) арнайы педагогтың көмегімен қимыл-қозғалыстық бұзылымдары бар балаларға арналған жекелік оқу жоспарларын құру, МББС оқу бағдарламаларын бейімдеу (қысқарту) технологияларын меңгеру; қозғалыс қиындықтарының себептерін ескере отырып, қимыл-қозғалыстық бұзылымдары бар баланың қозғалыс процесін дараландырудың жалпы қағидаларын түсіндіріп, нақты тәсілдеріне мысалдар келтіре алады.

5. Бағдарламаның құрылымы мен мазмұны

5. Бағдарламаның құрылымы мен мазмұны.

9. Бағдарлама 5 модульден тұратын 2 бөлімнен тұрады: нормативтік-құқықтық, психологиялық-педагогикалық, мазмұндық, технологиялық, вариативтік.

1. Мазмұндық модуль:

Тірек-қимыл аппараты бұзылған балалардың қозғалыс ерекшеліктері.

Моториканың нақты дағдылары мен моторикасы бұзылған балаларды оңалту қиындықтарының жіктелуі. Оңалту қиындықтарының пайда болу себептерінің сипаттамасы: жұмыс қабілетінің төмендігі, қызметті еркін реттеу, жоспарлау және бақылау қиындықтары; көру ақпаратын өңдеу қиындықтары; көру-көністік ақпаратын өңдеу қиындықтары; есту-сөйлеу ақпаратын өңдеу қиындықтары.

1) 1-тақырып. БЦП анықтау. Этиология және патогенез туралы жалпы мәліметтер. Сипаттамасы әр түрлі ДЦП нысандары. Церебральды сал ауруы кезіндегі бұзылулардың сипаты және мотордың даму ерекшелігі;

2) 2-тақырып. Әр түрлі қозғалыс бұзылыстарындағы емдеу және оңалту процесі.

3) 3-тақырып. Қимыл-қозғалыс бұзылыстары бар балаларды кешенді оңалту. Кешенді оңалтудың негізгі принциптері. Бақылау жұмысы.

2. Педагогикалық модуль:

Кешенді оңалту түсінігі мен әдістемесі. Қозғалыс мүмкіндіктері шектеулі балалардың білім беру процесін ұйымдастырудың педагогикалық моделі (тәсілі). "Кешенді оңалту" ұғымын қозғалыс бұзылыстары бар баланың өмір сүру сапасын жақсартуға бағытталған үздіксіз даму процесі ретінде қазіргі заманғы түсіндіру.

3-тақырып. Жылдамдық пен тепе-теңдікті оқыту. "Жағдаймен" емдеу. Контрактуралардың алдын алу;

4-тақырып. Судағы емдік дене шынықтыру. Балалардың қажеттіліктерін физикалық анықтау және даму деңгейін бағалау. Денені қолдау және релаксация үшін судың қасиеттерін пайдалану;

6-тақырып. Қимыл-қозғалыс бұзылыстары бар балаларды кешенді оңалту. Кешенді оңалтудың негізгі принциптері;

3. Технологиялық модуль:

ЕДШ залдары мен түзету кабинеттері жағдайында оңалтудың техникалық құралдарымен танысу. Қазақстанда және шетелде қолданылатын заманауи жабдықтар. Практикалық қолдану. Техникалық құралдардың көмегімен баланы қолдау

5-тақырып. Қимыл-қозғалысы бұзылған балаларға арналған оңалту жабдығын пайдалану;

4. Нұсқалылық модулі:

Кешенді медициналық-педагогикалық оңалтудың әртүрлі түрлері мен қосымша әдістері

7-тақырып. Терапиялық массаж негіздері. Балаларға арналған массаж ерекшеліктері. Көрсеткіштер мен қарсы көрсеткіштер;

8-тақырып. Тірек-қимыл аппараты бұзылған балаларға арналған №2 мектеп-интернатының жұмысымен танысу және практикалық сабақтарға қатысу;

5. Нормативтік-құқықтық модуль:

Типтік оқу бағдарламаларын зерттеу, ЕДШ нұсқаушылары мен дене шынықтыру мұғалімдері үшін құжаттар пакетін құрастыру, оның ішінде: пир, есептер, жоспарлар, техникалық карталар.

9-тақырып. Жеке даму бағдарламасын құрастырудың технологиялық негіздері;

10-тақырып. Әр түрлі қозғалыс бұзылыстары мен ауырлық дәрежесі бар балаларға арналған жеке даму бағдарламасын құру бойынша практикалық сабақ;

6. Оқу процесін ұйымдастыру

10. Біліктілікті арттыру курстары бағдарламаның 1-қосымшасына сәйкес курстың оқу – тақырыптық жоспарына (бұдан әрі-ОТЖ) сәйкес күндізгі оқу режимінде ұйымдастырылады. Күндізгі оқу курстарының ұзақтығы 72 сағатты құрайды. Күндізгі бір апталық курстарды ұйымдастыру кезінде оқу-жаттығу жиынындағы сағат саны екі есе қысқарады, сабақтарды өткізу тақырыптары мен нысаны өзгеріссіз қалады.

11. Білім беру процесі оқытудың интерактивті нысандары мен әдістерін қамтиды: дәріс, семинар, топтар мен жұптардағы практикалық жұмыс, топтардағы тренинг, мастер-класс, мәселелерді бірлесіп шешу.

12. АТ-технологияларды қолдану: бейне форматта, көрсету форматында, онлайн форматта.

13. Бағдарламаны түсіну мен мазмұнын арттыру үшін ЕДШ нұсқаушылары мен дене шынықтыру мұғалімдері: кейіннен талқылаумен және рефлексиямен топтарда жұмысты кеңінен пайдалану; құжаттамамен жұмыс; теорияның негізгі мәселелерін кейіннен ұжымдық жұмыстардың тұсаукесерімен талқылау, мұғалімдердің командалық жұмысының тренингі көзделген.

14. Алған дағдылары мен бар тәжірибесін ескере отырып, тәжірибе алмасу.

7. Бағдарламаның оқу-әдістемелік қамтамасыз етілуі

19. Бағдарламаның оқу-әдістемелік қамтамасына кіреді:

1) педагогикалық кадрлардың біліктілігін арттыру бағдарламасы (ЕДШ нұсқаушылары мен дене тәрбиесі мұғалімдерінің);

2) Ерекше қимыл-қозғалыстық қажеттіліктерін бағалау процесін талдауға, жекелік даму бағдарламалары мен технологиялық карталарды бейімдеуге және құрастыруға арналған үлестірме материалдары;

3) ЕДШ нұсқаушылары мен дене тәрбиесі мұғалімдері үшін құжаттар пакеті;

4) бейімдеу және жекелік бағдарламалар үлгілері;

5) сауалнамалар, бақылау және өзіндік жұмыс материалдары.

8. Оқыту нәтижелерін бағалау

20. Тыңдаушылардың білімін бақылау және бағалау мақсатында жүргізіледі: өзіндік жұмыс, жедел-сауалнамалар, қорытынды тестілеу, және де аралас оқыту режимінде курс үшін аралық тестілеу. Өзіндік және бақылау жұмыстарына арналған тапсырмалар, сауалнамалар, тест тапсырмалары курстың оқу-әдістемелік кешеніне (бұдан әрі - ОӘК) енгізілген. Бағалау барлық 5 модуль бойынша үш деңгейде жүргізіледі: теория, қозғалыс бұзылыстарының жеке ерекшеліктерін бағалау, тәжірибе.

9. Курстан кейінгі қолдау

21. Тыңдаушыларды курстан кейінгі қолдау біліктілікті арттыру курстарын аяқталғаннан кейін үш жыл ішінде қашықтықтан консультациялар (электрондық пошта, ұяды байланыс, әлеуметтік желілер арқылы) онлайн форумдар, тәжірибе алмасу түрінде жүзеге асырылады.

22. Оқыушы курсты аяқтағаннан кейінгі бірінші күнтізбелік жыл ішінде курс тақырыбы бойынша үш өзіндік жұмысты, үш жыл ішінде, жылына бір рет, ұйым басшысымен расталған біліктілікті арттыру нәтижелері туралы белгіленген нысандағы есепті ұсынады.

23. Педагогикалық қызмет мұғалімдерінің курстан кейінгі сүйемелдеу мониторингі өзіндік жұмысты талдау нәтижелері бойынша, оқытушылар ұсынған біліктілікті арттыру нәтижелері туралы есептер бойынша үш жыл ішінде жылына бір рет жүзеге асырады.

24. Мониторинг нәтижелері бойынша біліктілікті арттыру бағдарламасы түзетілуде.

10. Негізгі және қосымша әдебиеттер тізімі

25. Курс бойынша негізгі әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі дамуының стратегиялық жоспары (Қазақстан Республикасы Президентінің 2018 жылғы 15 ақпандағы № 636 жарлығы)

2. Бадалян Л.О. Детская невропатология. 1982г. Москва.

3. Качесов В.А., Основы интенсивной реабилитации. ДЦП. Санкт-Петербург, 2005 год.

4. Исанова В.А., Методическое пособие. Нейрореабилитация. Л.А.Цукурова, Казань, 2011 год.

5. Применение ортезов и сплинтов, дофузов-инновационного метода в нейрореабилитации. Методические рекомендации. Национальный медицинский холдинг. Республиканский детский реабилитационный центр. 2017, Астана,

6. Перечень компенсаторных, технических и вспомогательных средств. Утвержден Министерством труда и социальной защиты населения РК от 18 ноября 2004 года, № 264-11.

7. Учебно-методическое пособие. РГКП Алматинский институт

усовершенствования врачей. Клиника и диагностика детского церебрального паралича. Алматы, 2005 год.

8. Нэнси Р. Финни. Ребенок с церебральным параличом. Помощь. Уход, Развитие. Москва, 2015 год.

9. В.М. Боголюбов, Г.Н. Пономаренко. Общая физиотерапия. Москва-Санкт-Петербург, 1998 год.

10. Васичкин В.И. Справочник по массажу. Санкт-Петербург «Медицина», 1991 г.

11. Абрашина Н.А.. Лечебный массаж для детей с нарушениями развития. Москва, 2001 год.

12. Семенова К.А. Лечение двигательных расстройств при детских церебральных параличах М.: Медицина, 1976. — 185 с.: ил.

13. Мастюкова Е.М. Ребенок с отклонениями в развитии: Ранняя диагностика и коррекция . — М.: Просвещение, 1992. — 95

26. Курс бойынша қосымша әдебиеттер:

1. Глен Доман. Что делать, если у вашего ребенка повреждение мозга 2007г. |

2. Гребова Л. П. Лечебная физическая культура при нарушениях опорно-двигательного аппарата у детей и подростков : учеб. пособие — М.: Издательский центр «Академия», 2006.

3. Мачек М., Штефанова И., Швейцарова Б. Лечебная физкультура при детских болезнях. Медицина 1964 год.

4. Соколова Н. Г. Практическое руководство по детской лечебной физкультуре. — Ростов н/Д : Феникс, 2007.

5. Фонарев М. И. под ред. Справочник по детской лечебной физкультуре.— Л.: Медицина, 1983.

6. Епифанов В.А. Лечебная физическая культура: учебное пособие / В.А. Епифанов. — М.: ГЭОТАР-Медиа, 2006.

Епифанов, В. А. Лечебная физическая культура и массаж [Текст] : учеб. / В. А. Епифанов. - 2-е изд., перераб. и доп. – Москва

7. Лечебная физкультура и массаж: методики оздоровления детей дошкольного и младшего школьного возраста [Текст] : практ. пособие / Г. В. Каштанова [и др.] ; под общ. ред. Г. В. Каштановой. – Москва

8. Сулейменова Р.А., Токарева А.С. Реабилитация больных детским церебральным параличом средствами лечебной физической культуры. Алматы 2015г.

9. М.Б.Цукер , Клиническая невропатология детского возраста, Москва, «Медицина», 1978 год.

10. Болезни нервной системы (руководство для врачей)/ под редакцией проф. П.В.Мельничука Москва, «Медицина», 1982 год.

11. В.В. Михеев, П.В. Мельничук. Нервные болезни, Москва, «Медицина», 1981 год.

12. Диагностика нарушений психофизического развития в ПМПК (Справочно-методическое руководство). А.К.Ерсарина, Р.К.Айтжанова и др. Алматы, 2006 год.

13. Л.О.Бадалян. Детская неврология. Москва «Медицина», 1975 год.

14. Клиническая неврология. А.С Никифоров, А.Н.Коновалов. Москва. «Медицина», 2004 год.

15. Энциклопедия детского невролога . Под редакцией проф. Г.Г.Шанько. Минск «Белорусская энциклопедия», 1993 год.

16. Диагностика и лечение заболеваний нервной системы у детей (справочное пособие). МЗ РК - АГИУВ, Алматы, 2009 год.

«Балалардың қимыл-қозғалыс бұзылымдарын кешенді оңалту әдістері» білім беру бағдарламасына
1- қосымша

Күндізгі оқу режиміндегі курстың оқу-тақырыптық жоспары

№	Мерзімі	Тақырыбы	Сағаттар		Барлығы
			дәрісте р	семи- нарлар	
1 бөлім. Бала сал ауруының клиникалық сипаттамасы.					
1	20.01.2020	Ұйымдастырушылық мәселелер БСА анықтамасы. Этиология және патогенез туралы жалпы мәліметтер. БСА түрлері формаларына сипаттама. БСА кезіндегі бұзылымдар сипаттамасы және қимыл-қозғалыс дамуының ерекшеліктері.	8		8
2	21.01.2020	Спастика, гемипарез, тетрапарез, диплегия кезіндегі емдеу-оңалту процесі.	4		4
	21.02.2020	Балалардың қимыл-қозғалыс бұзылымдарын оңалтудың жаңа әдістері мен технологиялары. MOVE бағдарламасы. Бағдарлама туралы жалпы түсінік.		4	4
3	22.01.2020.	Судағы емдік дене шынықтыру. Балалардың қажеттіліктерін физикалық анықтау және даму деңгейін бағалау. Дененің ұстануына және босансуына судың	4	4	8

		қасиеттерін пайдалану			
	23.01.20202	Қимыл-қозғалыстық бұзылымдары бар балаларға оңалту жабдықтарын пайдалану	4		4
3	23.01.2020	Қимыл-қозғалыстық бұзылымдары бар балаларға қалпына оңалту жабдықтарын пайдалану		4	4
4	24.01.2020	БСА түрлі формалары кезінде оңалтудың әдістері мен тәсілдері	4	4	8
5	25.01.2020	Емдік массаж негіздері. Балаларға арналған массаж ерекшеліктері. Көрсеткіштері және қарсы көрсеткіштері	8		8
<i>Барлығы:</i>			32	16	48
2 бөлім. Қимыл-қозғалыстық бұзылымдары бар балаларды кешенді оңалту.					
6	27.01.2020	Тірек-қозғалыс аппаратының бұзылымдары бар балаларға арналған №2 мектеп-интернатының жұмысымен танысу және практикалық сабақтарына қатысу		8	8
	28.01.2020	Әр түрлі тірек-қозғалыс аппаратының бұзылымдары мен ауырлық дәрежесі бар балаларға арналған жекелік даму бағдарламаны құрастыру бойынша практикалық сабақ		4	4
7	28.01.2020	Жекелік даму бағдарламаны құрудың технологиялық негіздері	4		4
8.	29.01.2020	Практикалық тәжірибе алмасу. Медициналық оңалту бөлімінің жұмысымен танысу. Бақылау жұмысы. Сертификат беру.		8	8
<i>Барлығы:</i>			4	20	24
ЖАЛПЫ			36	36	72